

Ilustracija za knjigu "Djevojka s medvjedićim govorom" - Sophie Anderson

---

Pjevac, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:813189>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA VIZUALNU I MEDIJSKU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ ILUSTRACIJA

IVANA PJEVAC

**Ilustracije za knjigu “Djevojka s medvjedom
govorom“- Sophie Anderson**

DIPLOMSKI RAD

MENTOR:

izv. prof. art. Stanislav Marijanović

Osijek, 2023.

SAŽETAK

U tekstualnom ću dijelu diplomskoga rada analizirati i prezentirati ilustracije koje sam nacrtala za dječju knjigu *Djevojka s medvjedom govorem* autorice Sophie Anderson, u izdanju Nakladničku kuću „Mitopeja“. Knjiga se sastoji od 236 stranica i sadrži osamdesetak jednoboynih ilustracija koje sam radila u tehnici olovke. U ovome je radu analizirano 15 ilustracija uz koje su i slikovni prikazi 6 ilustracija iz knjige. Glavna junakinja priče je djevojčica Janka koja odlazi u Snježni gvozd potražiti istinu o svojem porijeklu. Knjiga je pisana za dječji uzrast od 9 do 12 godina, kojemu sam se prilagođavala pri ilustriranju.

Zadani opisi za ilustracije su bili jasni i jednostavni, te sam odlučila prikazati sve ilustracije na isti način, eliminirajući nebitne detalje. U ovome ću radu obrazložiti proces kreiranja likova kojima sam nastojala pristupiti što detaljnije u definiranju njihovog izgleda jer je taj izgled trebao biti dovoljno jasan i čitljiv dječjem oku. Ilustracije su morale biti crno-bijele, zato sam pridavala posebnu pozornost svakom od likova pri oblikovanju njihovih karaktera.

U radu, također, govorim o pojmu ilustracije i njezinim počecima te iznosim osobna promišljanja o njoj.

ABSTRACT

In the textual part of the diploma thesis, I analyze and present the illustrations I made for the children's book *The Girl Who Speaks Bear* by the author Sophie Anderson, published by the publishing house Mitopeia. The book is extensive, 236 pages, and contains about eighty monochrome illustrations that I did in the pencil technique. 15 of them are analyzed in this thesis, which also contains pictorial representations of 6 more illustrations from the book. The main character of the story is a little girl Janka who goes to The Snow Forest to search for the truth about her origin. The book is written for children ages 9 to 12, which I respected when illustrating.

The default descriptions for the illustrations were clear and simple, and I decided to present all the illustrations in the same way, eliminating irrelevant details. Here I explain the process of creating the characters, which I tried to approach in as much detail as possible in defining their appearance because it had to be sufficiently clear and legible to a child's eye. The illustrations had to be black and white, that's why I pay attention to the very shape of each character when shaping their characters.

In the thesis, I also talk about illustration and its beginnings, and present my personal reflections on it.

Ključne riječi: dječja knjiga, ilustracija, oblikovanje karaktera likova

Keywords: children's book, illustration, character design

SADRŽAJ

1. UVOD	5
2. ILUSTRACIJA U SLIKOVNICAMA I DJEČJIM KNJIGAMA	6
2.1. OPĆE ZNAČAJKE I SVRHA.....	6
2.2. POČETCI ILUSTRACIJE.....	6
2.3. OSOBNA PROMIŠLJANJA O ILUSTRACIJI.....	7
3. SOPHIE ANDERSON “DJEVOJKA S MEDVJEĐIM GOVOROM“	8
3.1. SOPHIE ANDERSON.....	8
3.2. SADRŽAJ PRIČE.....	8
4. PROCES RADA	10
4.1. ISTRAŽIVANJE.....	10
4.2. LIKOVNOST I SKICE.....	10
4.3. TEHNIKA.....	11
5. ANALIZA ILUSTRACIJA	12
5.1. ZIMOVKA.....	12
5.2. MIŠOLOVAC.....	13
5.3. SLAMNATA LUTKA.....	15
5.4. JURIJ.....	17
5.5. VUK IVAN PRED ČOPOROM VUKOVA.....	18
5.6. BLAKISTON, RIBARSKA SOVA.....	19
5.7. JANKA S MIŠOLOVCEM.....	20
5.8. KUĆA NA KOKOŠJIM NOGAMA.....	23
5.9. JANKINA DRUŽINA.....	25
5.10. TRI GLAVE ZMAJA ZMEJA.....	25
5.11. DJEVOJKA JANKA S MEDVJEĐIM NOGAMA.....	27
5.12. ILUSTRACIJE U ZASEBNIM BAJKAMA.....	30
5.13. UKRASNI OKVIRI.....	32
5.14. SLIKOVNI PRIKAZI 6 ILUSTRACIJA.....	32
.....	
6. ZAKLJUČAK	40
7. POPIS LITERATURE	41
8. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA	42

1. UVOD

Tema mogega diplomskog rada je projekt na kojemu sam radila, a to su ilustracije za dječju knjigu *Djevojka s medvjedićim govorom* autorice Sophie Anderson, za Nakladničku kuću „Mitopeja“.

Mogućnost rada na ovoj knjizi, dobila sam sasvim slučajno. Izazov sam hrabro prihvatila, tada još ne shvaćajući stvarni opseg rada koji me čekao. Knjiga ima 234 stranice i sadrži osamdesetak ilustracija, a za analizu u diplomskom radu izabrala sam njih 15 čime sam obuhvatila ilustracije po poglavljima, zasebnim bajkama koje su njihov sastavni dio te ilustracije koje čine ukrasne okvire. Rad sadržava slikovne prikaze još 6 ilustracija iz knjige.

Nisam ni očekivala da ću pisati diplomski rad o projektu koji je za mene bio neka vrsta prijelomne točke između mogeg prijašnjeg i sadašnjega načina rada. Nadam se da ću u ovom pisanom dijelu uspjeti predočiti i objasniti kako je izgledao proces rada na ilustracijama, uz to što ću, naravno, predstaviti samu autoricu knjige i radnju priče. Bajka obiluje zanimljivim likovima predvođenim jednom neobičnom djevojčicom koja razumije životinje, druži se s vješticama Jagama, bori s vatrenim zmajem i kojoj ne trebaju čizme na nogama!

Uvodno ću reći nešto općenito o ilustraciji u dječjoj knjizi i slikovnici, njezinim počecima te iznijeti neka svoja razmišljanja vezana za nju. Ilustracije za knjigu morale su biti crno-bijele pa sam ih radila u tehnici olovke. Jedino je naslovnica u boji, rađena u tehnici akvarela.

2. ILUSTRACIJA U SLIKOVNICAMA I DJEČJIM KNJIGAMA

2.1. OPĆE ZNAČAJKE I SVRHA

U knjizi *Kakva je knjiga slikovnica* Ranka Javor (2000:8-9) navodi kako je svrha ilustracija pobliže objasniti tekst i učiniti ga jasnijim te navesti čitatelje da vide više od obične slike koja se stvorila u njihovim glavama. Ilustracija posjeduje otvorenost čitanja i njezina tumačenja, mogućnost proširenja i vlastite interpretacije. Također, važan je odnos pisac-ilustrator, riječ-slika, ovisno o tome kako je tekst pisan, ilustraciju i tehniku izvedbe treba prilagoditi, nekad tekst dominira ilustracijom, a nekad ilustracija tekstem.¹ R. Javor (*Dječja knjiga u Hrvatskoj danas* 1997:88-89) govori kako smo ilustraciju kao djeca prvo susreli u slikovnicama. Upravo za djecu ona je nužna jer im potiče razvoj mašte i senzibilizira njihovu ličnost, a na polju intelektualnog, emocionalnog i imaginarnog života važna je jednako za djecu kao i za odrasle.²

2.2. POČETCI ILUSTRACIJE

Prema knjizi *Illustration: a Theoretical & Contextual Perspective* (Male, A., 2007:70-71) prvo što se može shvatiti kao ilustracija bili su crteži na zidovima špilja tijekom paleolitskog razdoblja. Ti slikovni prikazi su bilježili informacije i davali uvid u čovjekov život toga doba. No, kao jedan od najranijih oblika vizualne komunikacije tj. ilustracije smatra se egipatsko pismo tzv. hijeroglifi.³ R. Javor (2000:20) u knjizi *Kakva je knjiga slikovnica* spominje kako konkretan početak ilustracije počinje u 4.st. kada svitci postaju kodeksi pa zatim knjige koje se ukrašavaju ornamentalnim ilustracijama i ilustracijama koje pojašnjavaju tekst.⁴ Nadalje, Alan Male (*Illustration: a Theoretical & Contextual Perspective*, 2007:144-146) navodi kako u 16.st. dolazi do pojave ilustriranog sadržaja za djecu. Ilustracije su rađene u tehnici drvoreza, i kao takve pojavljuju se paralelno s izumom tiskarstva, koje se prvo razvilo u Njemačkoj. U to vrijeme ilustrirane dječje knjige više su imale za cilj podučiti čitatelje nego se oslanjati na sam sadržaj priče. Tek u 19. stoljeću ilustracije u knjigama počinju pratiti

¹ Javor, R. (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*: zbornik, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

² Javor, R. (1997.), *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas*: teme i problemi: zbornik, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

³ Male, A. (2007.), *Illustration: a Theoretical & Contextual Perspective*, Switzerland, AVA Publishing SA

⁴ Javor, R. (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica*: zbornik, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba

priču. Pojavom litografije omogućen je tisak u boji i samim tim novi način izrade ilustracije, također proces izrade knjiga je poboljšana i pridonosi kvaliteti knjiga općenito.

Značajne ilustracije toga vremena radi Edward Lear u slikovnici *Knjiga besmislica*. Slikovnica sadrži crno-bijele, nadrealističke crteže. Sinonim za kvalitetu u pogledu dječje priče postale su ilustracije Johna Tenniela za knjigu *Alisa u zemlji čudesa* autora Lewisa Carrolla. Kate Greenaway je još jedna važna ilustratorica 19.st. čije ilustracije aludiraju na viktorijansko doba prikazujući društvene norme i svakodnevicu toga doba. Crteži su bili figurativni i linijski, te među prvima tiskani u boji. Neke od najranijih ilustracija koje doslovno ne prenose tekst, ali razjašnjavaju priču u cjelini, su ilustracije Randolpha Caldecotta. Njegove ilustracije čine scene likova u interakciji. U ranom 20.st. dolazi do povećanja broja dječjih knjiga i ilustratora. A od 1950-ih počinje dominacija ilustracije bez obzira koliko je njezino značenje simbolično ili metaforično. Ilustracije su više dekorativnog i surealnog karaktera. Vidljiv je utjecaj grafičkog dizajna npr. u minimalističkom pristupu i načinu korištenja boja i oblika.⁵

2.3. OSOBNA PROMIŠLJANJA O ILUSTRACIJI

Studirajući na studiju Ilustracija shvatila sam koliko zapravo ilustracija može utjecati na čovjeka i da se oblikovanje ilustracije treba shvatiti ozbiljno, možda i više nego ostale likovne discipline upravo zbog njezine primjenjive svrhe. Ta primjenjiva svrha je danas „dvosjekli mač“ ilustracije, iako je doslovno možemo vidjeti na svakom koraku od knjiga, časopisa, plakata, murala, digitalnih platformi i stranica, u ogromnoj masi informacija i medija njezina se krajnja svrha i kvaliteta gubi i kao takva je postala rob konzumerizma i aktualnih trendova. Digitalni način kreiranja ilustracije također je jednim dijelom kriv za takvo stanje. Svjesna sam koliko digitalni programi ubrzavaju rad na ilustracijama, čime ona postaje isplativija i često manje zahtjevna pri izvedbi. Loše u svemu tome je što se nerijetko podliježe istom digitalnom načinu tj. stilu oblikovanja ilustracija. Očito je da se zato dijelom gubi umjetnikov rukopis i sve izgleda gotovo isto. Normalno je da smo svi inspirirani onim što vidimo i doživimo, uključujući i tuđe radove naravno, nešto ćemo od svakog naučiti i prisvojiti, ali nužno je dodati svoj vlastiti doživljaj i izraz. Digitalna ilustracija danas sve više dominira i nameće se ilustratorima, koji zbog različitih razloga - većeg i bržeg stjecanja

---

⁵ Male, A. (2007.), *Illustration: a Theoretical & Contextual Perspective*, Switzerland, AVA Publishing SA

popularnosti, sigurnije egzistencije, pristaju i prelaze sve više na digitalni način rada. Teško je, međutim, balansirati između one najintimnije potrebe za umjetničkim stvaranjem i potrebe koju nameće život, odnosno odgovora na pitanje - kako živjeti isključivo od svojega rada?

U ovom modernom, digitaliziranom svijetu nadam se da ipak ima više onih koji ilustraciju ne shvaćaju i ne tretiraju kao „polu-umjetnost“ i da će svi koji je njeguju i nastoje očuvati sve njezine vrijednosti biti ispred popularnog trendovskoga sadržaj.

3. SOPHIE ANDERSON “DJEVOJKA S MEDVJEĐIM GOVOROM“

3.1. SOPHIE ANDERSON

Sophie Anderson je britanska spisateljica koja je napisala nekoliko romana za djecu uglavnom inspiriranim narodnim pričama i bajkama Slavena koje joj je njezina baka, podrijetlom iz Prusije, pripovijedala tijekom djetinjstva. Baš kao u njezinoj prvoj knjizi *Kuća na kokošjim nogama* autorica ističe ženski lik kao glavnu protagonisticu priče. U svojim knjigama zapravo na jednostavan i djeci prilagođen način progovara o često kompliciranim i teškim temama s kojima se svi susrećemo, o temama kao što su gubitak voljene osobe, sama smrt kao nešto što je sastavni dio ljudske prirode, prihvaćanju i upoznavanju samoga sebe itd.

3.2. SADRŽAJ PRIČE

Djevojka s medvjedićim govorom druga je po redu autoričina knjiga također inspirirana ruskom narodnom tradicijom. Glavna junakinja priče je djevojčica Janka, koja se osjeća neprilagođenom i drugačijom od ostalih u svojem selu. Zovu je Medvjedica Janka jer je snažna i krupna. Njezina pomajka Mamočka pronašla ju je kao dijete ispred medvjede pećine i odvela u svoj dom.

Tijekom svetkovine u selu za vrijeme penjanja na ledene zidine, ona se oklizne i padne. Nakon nezgode izrastu joj medvjede noge. Janka odlazi u Snježni gvozđ uvjerena da su medvjede noge povezane sa Anatolijevim bajkama o čudesnim stvorenjima koja žive u gvozđu i njezinom porijeklu. Pridružuje joj se njihova kućna lasica Mišolovac. Janka se

susreće sa raznim izazovima i stječe nove prijatelje. Prvi od njih je vuk Ivan pa sjeverni jelen Jurij. Pronalaze kuću na kokošjim nogama u kojoj Janka upoznaje dvije Jage, mladu Elenu i njezinu majku Valentinu. Na obali Srebrotoka upoznaju Blakistona, ribarsku sovu. Tijekom posjeta baki u njezinoj pećini na Modroj gori, Janka se potpuno pretvara u medvjedicu.

Zajedno sa Mišolovcem, Jurjem, Ivanom i Blakistonom odlazi prema Vatrenom vulkanu gdje se bori sa zmajem Zmejem. On čuva Veliku lipu koja je čarobna i ispunjava želje. U žustroj borbi Janka pobjeđuje i spašava stablo. Odnose trupce Velike lipe Jaginoj kući koja ih vodi do Jankinog sela. U požaru koji je zahvatio selo, Janka se preobrazila ponovno u ljudski lik, ali su joj ostale medvjede noge. Velika Lipa počinje rasti u vrtu, a Janka se vraća svojoj svakodnevnici često posjećujući baku Caricu Medvjedicu na Modroj gori.

Autorica u priči zapravo obrađuje temu odrastanja i puberteta . Svi smo se u mladosti susreli s osjećajem nepripadanja, osjećaja da smo čudni i da se nigdje ne uklapamo. Djevojka Janka proživljava isto. Ne osjeća se prihvaćeno zbog svojeg izgleda Njezin osjećaj otuđenosti i neprihvatanja same sebe kao djevojke koja se izgledom i snagom razlikuje od svojih vršnjaka, čini ju nesigurnom. A nakon što joj se noge pretvore u medvjede, dodatno se pojača njezina nesigurnost i potreba za istinom o svojem porijeklu vodi je u gvozd. Kroz putovanje gvozdom zapravo bolje upoznaje samu sebe, uči vjerovati drugima i razvija osjećaj pripadnosti te uviđa da je pogriješila misleći da je u selu ne vole. Na kraju sebe prihvaća onakvom kakva jest.

4. PROCES RADA

4.1. ISTRAŽIVANJE

Knjiga sadrži 35 poglavlja i 12 zasebnih bajki u njima. Za svako poglavlje i prolog napravila sam ilustraciju, po nekoliko manjih ilustracija za bajke unutar poglavlja te za svaku bajku ukrasni okvir. Govorim o sveukupno velikom broju radova, oko 80-tak ilustracija. Obzirom da se knjiga nadovezuje na rusku tradiciju i narodne priče, morala sam odvojiti vrijeme za istraživanje svih nepoznatih elemenata, neke nisam nikada prije ni crtala. Kako bih si pomogla, napravila sam mape sa fotografijama svakog lika i elemenata prostora.

U svojim ilustracijama sam više sklona oblikovanju likova, stoga sam za analizu u pisanom dijelu diplomskog rada izabrala 15 ilustracija koje većinom prikazuju upravo njih.

4.2. LIKOVNOST I SKICE

Likovnost ilustracija počinjem razvijati prije upisa na studij Ilustracija. Prilikom rada na završnom radu preddiplomskog studija dolazim do nekih od elemenata likovnosti koje koristim i danas, no konstantno dorađujem i mijenjam, bolje rečeno, pokušavam podignuti na višu ljestvicu sam rad. Oblik fizionomije likova mi je izobličen, glava uglavnom veća i naglašene ekspresije, vrat tanji, ekstremiteti većinom tanki.

Knjiga obiluje mnogim zanimljivim i opisom privlačnim scenama, pa kad sam osmišljavala ilustracije svoje vlastite vizije sam često usklađivala sa nakladnikovim. Zadani opisi za ilustracije su jednostavno i jasno objašnjeni, zato sam sve ilustracije napravila na isti način, eliminirajući nebitne detalje u scenama. Dakle, kada crtam lik naglasak stavljam na njega, prostor je minimaliziran, prikazan onoliko koliko je bilo zadano.

Primijetila sam tijekom studija i zadataka na kolegijima da zapravo ne znam napraviti običnu skicu, moja skica je napola gotova ilustracija. Ono što zovem finalnom ilustracijom zapravo je samo dorađivanje koje je nerijetko moja samokritičnost usporavala.

Prvu seriju skica stoga sam radila brzo, bez puno razmišljanja, pokušavajući postaviti jednostavno karakter lika i odrediti kompoziciju, dobiti pravu skicu, jer je bio velik broj ilustracija pa sam napokon u jednostavnosti vidjela rješenje. Bilo je tu dosta pogrešaka, pada

koncentracije i inspiracije. Za neke ilustracije sam odmah imala jasnu sliku kako će izgledati, dok sam neke konačne verzije definirala nakon niza bačenih skica. Da, bilo je i takvih, jer nisam jedna od onih koji čuvaju sve svoje skice. Ako je na papiru crtež, ali i dalje kao da nema ništa na njemu, bolje ga je baciti. Tijekom rada na ilustracijama vodim se tim osjećajem.

Vjerujem da su moje ilustracije kao takve, odraz svega što sam tijekom godina doživjela i naučila školujući se - počevši od knjiga i filmova koje sam čitala i gledala, glazbe koja je uvijek bila prisutna, putovanja, upoznavanja novih ljudi i kultura. Sve me to inspirira i iz toga crpim svoje ideje te ih kao ilustratorica nastojim što vjernije prikazati. Uz sve navedeno, ono što i kako radim, nije ništa drugo nego skup pokušaja i pogrešaka pa opet iznova, uživajući najviše u procesu samog rada.

4.3. TEHNIKA

Tehnika je na neki način bila zadana, ilustracije su morale biti crno-bijele, osim naslovne koja je u boji. To mi je savršeno odgovaralo jer najduže radim crno-bijele ilustracije, tj. radim olovkom. Kako je moj preddiplomski studij bio manje fokusiran na crtež, nastojala sam to kompenzirati na diplomskom u kojem sam mu posvetila puno pažnje i vremena. To je jedini razlog zašto više radim u olovci, koja je bila nekakva temeljna točka - logična tehnika s kojom sam htjela nadograditi svoje crtanje. Odlučujem raditi sve ilustracije linijski, jer mi je linijski crtež djelovao preciznije za definiranje svih segmenata i sitnih detalja ilustracija i sigurnije za kasnije skeniranje radova, digitalnu obradu i pripremu za print.

5. ANALIZA ILUSTRACIJA

Od izabranih 15 ilustracija u knjizi, 2 su ukrasna okvira, 2 manje ilustracije u bajkama, a ostale su za poglavlja.

5.1. ZIMOVKA

Možda me najviše iznenadila upravo ilustracija za prvo poglavlje. Dok sam čitala knjigu, nisam ni slutila da će istoimeni lik dobiti prednost pred npr. njezinim najboljim prijateljem Sašom. Nakladnikova ideja za ovu knjigu bila je da gradimo detalje koji ne prikazuju Janku, već sastavnice priče koja se polako slaže.

Odmah pri samom opisu za ilustraciju istražila sam na internetu kako Zimovka izgleda. Tijekom rada na ovoj ilustraciji, koju sam zapravo prvu crtala, razvila sam određeno strahopoštovanje prema, u tekstu opisanoj, debeloj okruglastoj Zimovki (Slika 1) jer sam ptice kao zadatak crtala i na studiju. Morala sam paziti na nijanse, da ostane shema boja ista pa makar i u crno-bijelom prikazu. Dosta sam je nadograđivala, jer je u prvom pokušaju skeniranja bio poništen velik dio nijansi. Na kraju sam uspjela postići željeni rezultat i jedna mi je od najdražih ilustracija u knjizi općenito. Zimovka je prva životinja u priči koju Janka razumije.

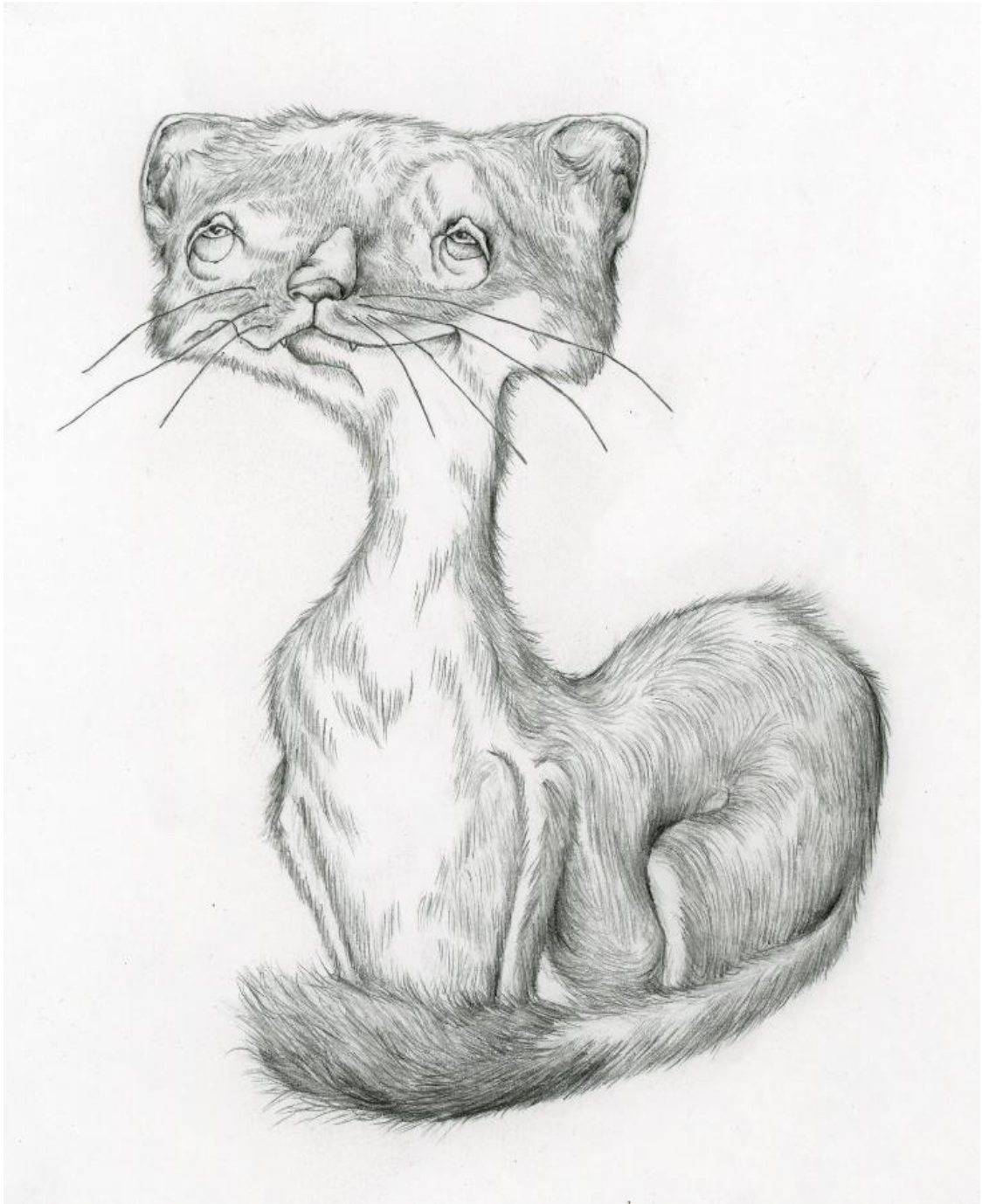

Slika 1, Zimovka

5.2. MIŠOLOVAC

Mišolovac je, kao što sam već spomenula, Jankin kućni ljubimac. Mislim da u svakoj priči postoji taj jedan sporedni lik bez kojeg knjiga ne bi bila toliko zanimljiva. Mišolovac daje dozu humora svojim dijalozima s Jankom, hvalisave priče o lovačkim vještinama, uvredljive reakcije na kritiku. Taj mali, previše samouvjeren, umišljen i tašt gospodin brzo je pridobio moje simpatije. Za takav lik koji ima visoko mišljenje o sebi zadani opis za ilustraciju bio je idealan, a prikazuje Mišolovca uzdignute glave ponosan i bahat, onako kako on sam sebe vidi. (Slika 2)

Mišolovca sam s velikim zadovoljstvom odmah iz prvog pokušaja postavila kao skicu. On je jedan od onih ilustracija za koje sam odmah stvorila sliku u glavi. Pošto su lasice duguljaste i dosta sitne, a glava im se gubi u duguljastom vratu, glavu proširujem, vrat sužavam, kako bih mogla lakše definirati ekspresiju lica i izvući njegov umišljeni stav i karakter.

Slika 2, Mišolovac

5.3. SLAMNATA LUTKA

Slamnata lutka Zima (Slika 3) koju Janka nosi na svetkovini do krijesa, zapravo je Maslenica. To je naziv za slamnatu lutku koja se spaljuje s krajem zime u ekvinocijskom obredu i označuje početak proljeća, a ta svetkovina je poznati narodni i vjerski praznik karakterističan za Istočne Slavene koji nosi također ime Maslenica.

Obzirom da je lutka opisana u narodnoj nošnji, bilo je nužno istražiti primjere ruske folklorne odjeće. Također, lutka je trebala biti prikazana i s njihovim poznatim ukrasom za glavu poput tiare tzv. kokošnik. Crtam lutku prema opisu u knjizi. Juteno lice krase naslikani okrugli obrazi i široki osmijeh, a laganim nagibom njezinog slamnatog tijela, leđima prema nazad i dijagonalnim položajem ruku te slame koja potencira njihov smjer, nastojim izraziti pokret, kao da lutka želi zaplesati i veselo nagovijestiti dolazak proljeća

Slika 3, Slamnata lutka

5.4. JURIJ

Jurij je mladi sjeverni jelen tzv. wapiti što nije isto što i obični jelen. Sjeverni jelen, Jurij, ima baršunaste rogove. Uplašeno doziva pomoć, kada ga Janka čuje, prati zvuk zapomaganja te ga pronalazi kako se koprca u vodi jer je cijelim stražnjim dijelom propao kroz led na rijeci (Slika 4). Ponovno naglašavam sam lik i prikazujem prostor oko njega točno toliko da se vidi led i dio vode u koju je upao. Također nastojim što više ispoštovati tekst priče koji navodi da mu prednje noge proklizavaju, stoga jednu nogu crtam u položaju fleksije kako bi se dobio dojam pokreta i pokušaja dizanja iz vode.

Slika 4, Jurij

5.5. VUK IVAN PRED ČOPOROM VUKOVA

Lik vuka je jedan od onih koji se ponavljaju u priči. Dok sam razrađivala skicu Ivana kako stoji u prednjem planu s leđa i gleda u čopor vukova (Slika 5), shvatila sam da rijetko kada crtam isti lik ili likove više puta. Uglavnom sve moje ilustracije nastaju spontano i svakom novom idejom ili temom koja me inspirira kreiram novi lik. Kako svaka priča ima naraciju, likovi će se tijekom radnje u većoj ili manjoj mjeri ponavljati. Ova je ilustracija, stoga, tražila od mene malo više koncentracije, ali na kraju sam zadovoljna finalnim izgledom.

Slika 5, Vuk Ivan pred čoporom vukova

5.6. BLAKISTON, RIBARSKA SOVA

Za vrijeme lova na manjiće, Blakiston se pojavljuje, zgrabi Mišolovca te njih dvoje love ribu iz vode, dok Mišolovac sjedi na leđima sove i pridržava se za ušne busenove kao da upravlja njom. Blakiston zgrabi velikog manjića u kandže i ispusti ga u kanu pod Jankine noge.

Dobila sam dvije mogućnosti za ilustracije Blakistona - s Mišolovcem među ušima ili kako drži manjića u kandžama. Odlučila sam se za Blakistona s ribom u kandžama, jer Mišolovca sam već imala u prijašnjim poglavljima (Slika 6). Nisam nikad prije čula za tu vrstu sove, pa je za Blakistona prethodilo istraživanje velike količine informacija i slika. Ribarska sova mi je na početku djelovala kao nekakvo ptičje čudovište, ona je „gremlin“ među sovama, pomalo smiješna, a pomalo i zastrašujuća. Perje joj je žuto-smeđe boje fascinantnih šara i pruga, ali vjerujem da sam pronašla ravnotežu između realističnog i ilustrativnog prikaza perja kojeg sam na kraju uspjela dobiti.

Slika 6, Blakiston, ribarska sova

5.7. JANKA S MIŠOLOVCEM

Kako je ideja bila prikazivati sastavnice priče, cijeli Jankin lik ne vidimo odmah u početku knjige. Prvo što od glavne junakinje ilustriram su njezine medvjede šape koje vire ispod deke kada je shvatila da su joj izrasle medvjede noge. Janku će čitatelji, u prvom redu djeca, vidjeti prvi put u 22. poglavlju kao medvjedicu, a to je zapravo druga ilustracija u knjizi koja otkriva Jankin izgled dok joj Mišolovac sjedi na njuški i razgovara s njom. Sjedi joj jako blizu pa dok gleda u njega oči joj idu ukriž (Slika 7). Ona je glavni lik, pa sam s posebnom pažnjom radila niz skica tražeći odgovarajući izgled mlade medvjedice. Zapravo sam svakom liku nastojala pristupiti što detaljnije u definiranju njihovog izgleda koji je morao biti dovoljno jasan i čitljiv dječjem oku. Tim više što se djeca najprije vežu upravo za likove u knjigama, jer se s njima mogu najlakše poistovjetiti. I sama znam koliko su neki likovi u knjigama i animiranim filmovima u mom odrastanju ostavljali utjecaja na mene.

Ilustracije su morale biti crno-bijele, kao što sam već spomenula, samim time lišene su boje koja također igra ulogu u raspoznavanju i definiranju karaktera lika. Zbog tog ograničenja povećava se značaj samog oblika likova, koji uz moj stilski izričaj postaje važan segment pri definiranju njihovih karaktera. Kada govorimo o oblicima koji su svuda oko nas, znamo da one okruglaste ili zaobljene prepoznamo kao nešto pozitivno, a oštre i šiljaste kao negativno.

Kada bi to sveli na fizionomiju likova, možemo reći da oni dobri likovi u bajkama oku promatrača izgledaju ugodno, dok negativci imaju neki dio prenamaglašen ili unakažen kao što su: prevelik i ružan nos, špicastu bradu i zube ili cijelu siluetu oštih rubova, ako se uzme npr. odjeća lika. Kao jedan od primjera u kojem je uočljiva razlika između dobrih i zlih likova gledajući njihove forme, je bajka o Trnoružici. U bajci se pojavljuju tri debljuškaste, male vile koje Aurori daruju čarobne poklone. Vještica Zlurada je njihova čista suprotnost. Silueta joj je izdužena, oštih rubova ramena i krajeva plašta, špicaste brade i s rogovima na glavi. Imajući sve to na umu, Janku sam osmislila kao medvjedicu, zaobljenog i blago kvadratnog oblika glave, okruglih očiju, nježnijeg pogleda i tubaste njuške.

Slika 7, Janka s Mišolovcem

5.8. KUĆA NA KOKOŠJIM NOGAMA

Kuću na kokošjim nogama Janka pronalazi tijekom noći u gvozdu, kao kuću s ogradom načinjenom od kosti i lubanja, to je prvi put da se u knjizi pojavljuje. Kuću u nekoliko sljedećih poglavlja vidimo s kokošjim nogama. U radu prezentiram ilustraciju kuće kako trči kroz rijeku i prskajući vodu stvara odraz duge (Slika 8). Prema sadržaju priče, kuća se ponaša nestašno, prvo trči po riječnoj obali, onda se naljuti na Elenin komentar, skoči u rijeku i nadigne pljusak vode koji je poklopi, a zatim ponovno poskoči u rijeku i trči kroz nju.

Kako bih naglasila razigranost trenutka u sceni i ritam cijele kompozicije, valove crtam zakošene u jednu stranu, uzburkanost vode prikazujem zakrivljenim i isprekidanim linijama koje su na mjestu duže ili kraće. Kokošje noge su savijene u skoku s lijevom nogom koja sugerira kretanju kuće u smjeru valova. Dugu crtam kombinacijom sitnih točkica i kratkih linija kako bi bila suptilnija, a kuća iza nje ostala dovoljno jasna.

Inspiraciju za izgled kuće crpila sam iz raznih fantastičnih filmova o vješticama i sablaznim stvorenjima i horor- filmovima, uz to sam pregledala sve primjere Kuće na kokošjim nogama u kojoj, prema slavenskoj i ruskoj mitologiji, živi baba Jaga. Portretirana kao zla vještica koja jede malu djecu. Naravno, u ovoj knjizi upoznajemo dvije vještice Jage, Valentinu i Elenu. One nisu zle, već pomažu dušama da odu na drugi svijet, među zvijezde.

Slika 8, Kuća na kokošnjim nogama

5.9. JANKINA DRUŽINA

Jedina ilustracija u knjizi koja prikazuje Jankino „krdo“ na okupu. Janka napokon osjeća da pripada nekome, ima osjećaj zajednice i obitelji, dok hoda rame uz rame s Jurijem i Ivanom, Mišolovac joj sjedi kraj uha, a Blakiston leti iznad njih. (Slika 9) Prva skica nije kompozicijom odgovarala pa sam dobila još smjernica nakon kojih sam osmislila odgovarajuću scenu. Likovi su se svi već ponovili nekoliko puta u poglavljima, pa sam se samo nastojala držati već definiranih karaktera. Vuka Ivana pozicioniram u sredinu jer je najhrabriji i najspremniji za borbu protiv zmaja, korak ispred ostalih.

5.10. TRI GLAVE ZMAJA ZMEJA

Ilustracija zmaja bila je većim dijelom moja proizvoljna, morala je samo sadržavati tri glave Zmeja. Autoričin opis Zmeja: tri dugačka vrata izvijaju se poput zmija, uglata glava sa špicastom njuškom, rašljasti jezici, plavo-zeleni ocnjaci. Ima samo jedno oko, ostala su crna tj. šuplja. Prema jednoj od bajki u poglavljima, Jankina majka Anastasja u borbi sa Zmejem, ispalila je strijele i oslijepila mu 5 očiju. Željela sam da zmaj, glavni negativac priče, u kaosu borbe izgleda opasno i dominantno. Njegove tri glave postavljam u različite položaje kako bi stvorila dojam pokreta, srednja glava je viša od drugih, jer jedino na toj glavi ima oko s kojim može vidjeti Janku time i dominira, kako u radnji poglavlja tako i u ilustraciji.

Elementima dima, plamenova iskrica vatre dočaravam kaotičnu atmosferu u špilji punoj topline i Zmejevog dima (Slika 10). Izgled njegovih glava i lica je nastao kao posljedica filmova i serija gu kojima sam imala priliku upijati tuđa vizualna rješenja zmajeva te uz još pokoju sliku na internetu na svoj način oblikujem zmaja. Obraćam pozornost na njušku koja je špicasta, uz nju nadovezujem špicaste obraze i vrhove na glavama. Zmaju dodajem rogove, krila špicastih vrhova s palcem i pandžom te tri dugačka grbava vrata.

Slika 9, Jankina družina

Slika 10, Tri glave zmaja Zmeja

5.11. DJEVOJKA JANKA S MEDVJEĐIM NOGAMA

U 34. poglavlju se napokon otkriva izgled Janke u ljudskom liku, kao djevojke u suknji s kaputom/bundom i medvjedićim nogama. (Slika 11) Sa oblikom siluete tijela i glave postupam jednako kao u primjeru Janke medvjedice s Mišolovcem. Glava i silueta tijela su oble forme. Kada crtam likove, imam potrebu naglasiti glavu neproporcionalnu s vratom, tako da mi likovi djeluju naizgled kao lutke, želeći da lice što izražajnije pokazuje ekspresiju i emociju lika ocrtavajući njegov karakter.

Vedrom ekspresijom Jankinog lica pokušala sam dočarati njezinu emociju u poglavlju u kojem napokon prihvaća svoje noge kakve jesu i nitko joj više ne može poljuljati samopouzdanje. Najviše vremena sam uložila u teksturu suknje, krzna kaputa, nogu te Jankine kose i definiranju tona, jer ih je trebalo sve skupa povezati, a ujedno ostaviti dovoljno jasnima.

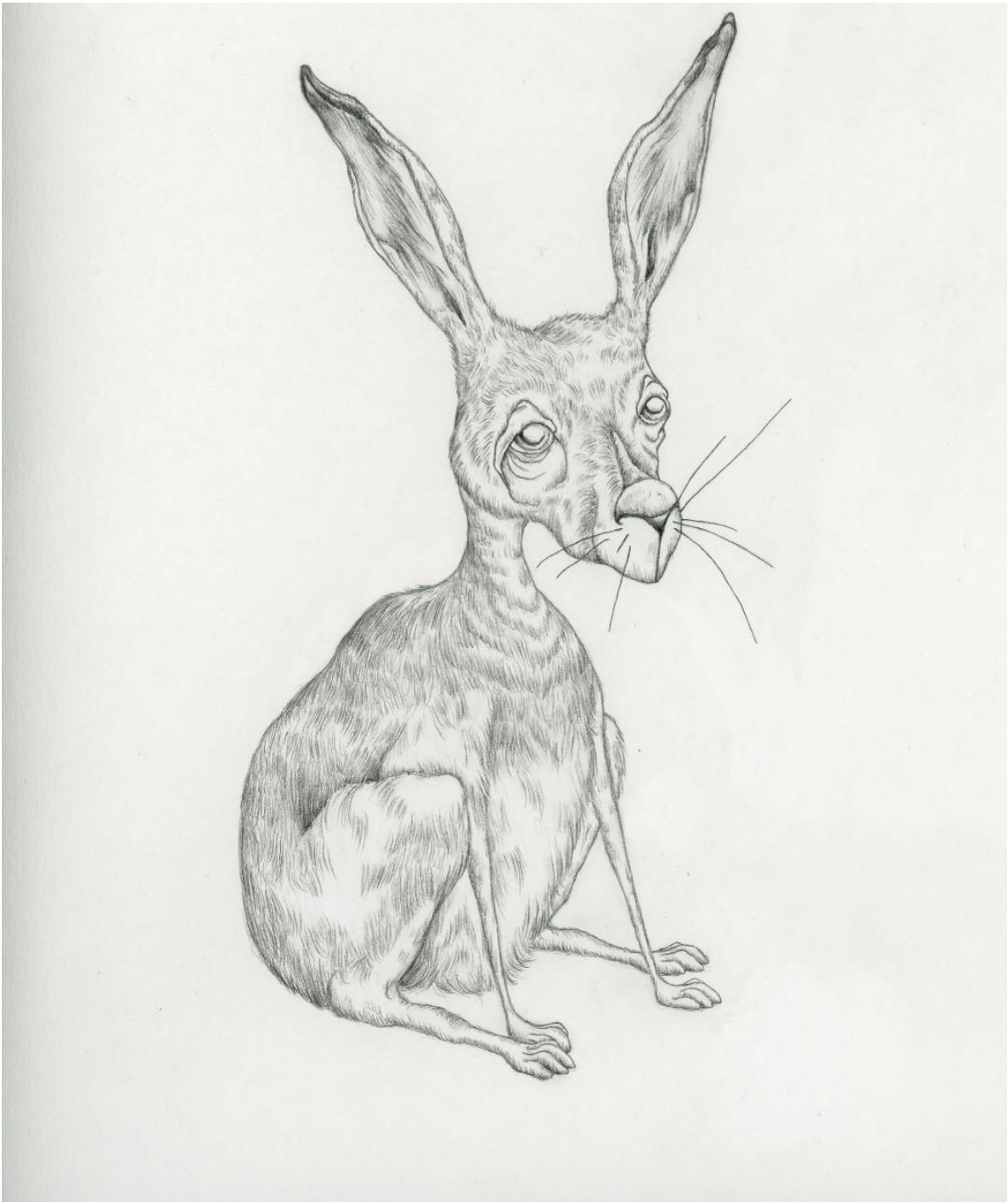
Slika 11, Djevojka Janka s medvjedićim nogama

5.12. ILUSTRACIJE U ZASEBNIM BAJKAMA

Poglavlja sadržavaju 12 zasebnih bajki. Broj ilustracija varira u svakoj, svaka okvirno ima od 2 do 6 manjih ilustracija, u kojima sam prikazivala segmente radnji. U ovom radu prezentiram dvije takve, radi se o manjim ilustracijama koje se pojavljuju u istoj bajci koje se nazivaju *Div Besmrtni* za koju oblikujem lik patke i zeca. (Slika 12,13) Ilustrirala sam razne motive iz bajki, ali ovdje želim naglasak staviti na likove i uglavnom njih prezentirati. U ostalim manjim ilustracijama, svatko tko bude čitao knjigu, pronaći će razne motive poput željezne škrinje, lišća, dragulja, zvjezdica, valova i dr.

Slika 12, Patka

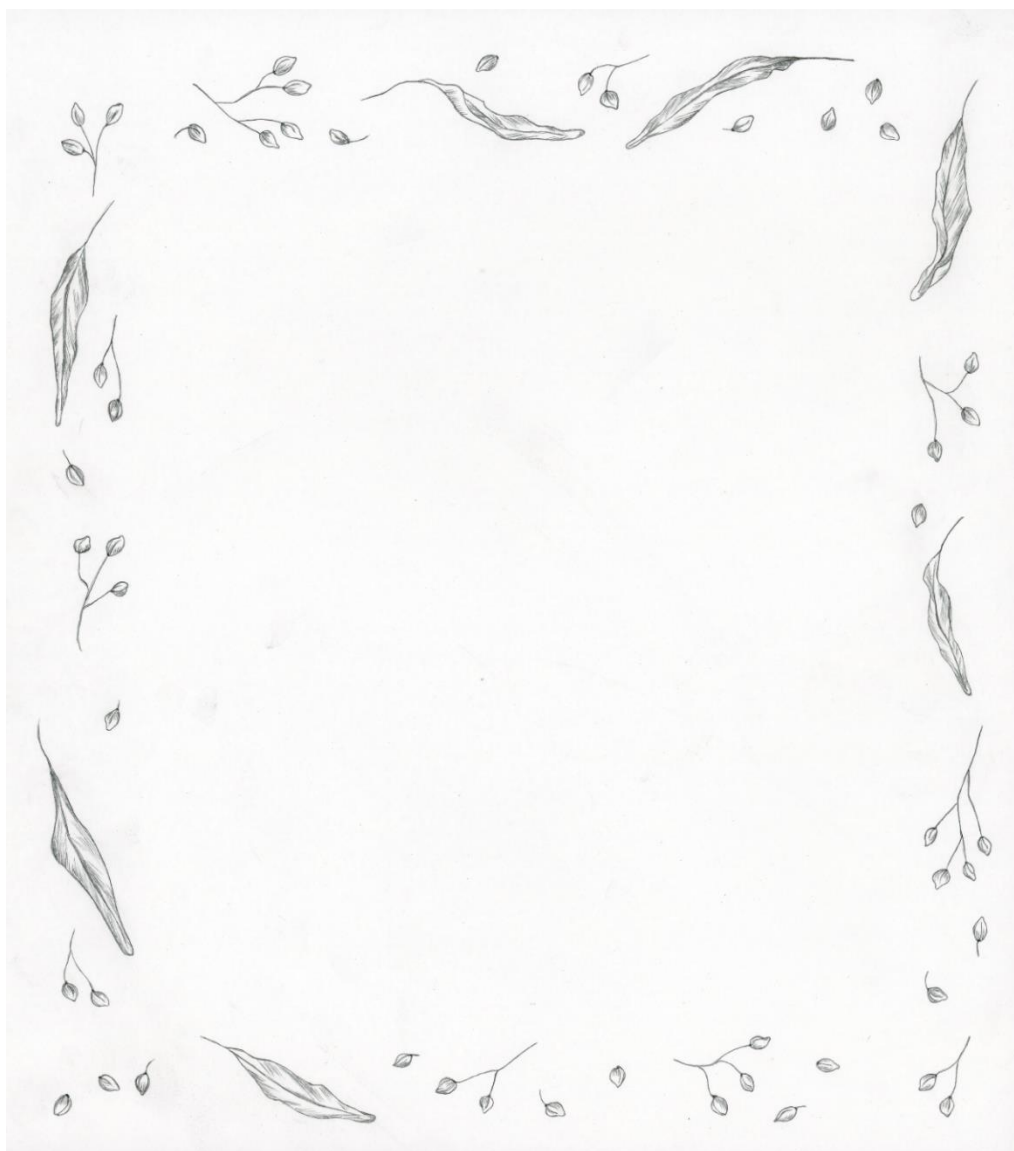

Slika 13, Zec

5.13. UKRASNI OKVIRI

Okvira ima koliko i zasebnih bajki, a njih sam trebala tretirati kao šaranje oko prijeloma, prema nakladnikovim riječima, one su trebale biti bajkovite cjeline unutar teksta i jako ilustrirane. Kako sam imala slobodu tretirati to spontano kao šaranje, okvire rješavam simetrije i stereotipnog izgleda te motive iz bajki spontano slažem. Ponavljam motive u nekim okvirima poput lišća, zvjezdica i riba kako bi imali zajedničku poveznicu, a da time dobijem čišće prikaze kako ne bih od prevelike raznolikosti došla do kiča. Bajke čije okvire prikazujem su: *Kletva Velike Lipe* i *Ples Carice Medvjedice* (Slika 14,15).

Slika 14, Okvir bajke *Kletva Velike Lipe*

Slika 15, Okvir bajke *Ples Carice Medvjedice*

5.14. SLIKOVNI PRIKAZI 6 ILUSTRACIJA

Prezentiram još šest ilustracija iz knjige, a to su: Mišolovac s bijelim krznom (Slika 16), Jankina baka medvjedica u vodi (Slika 17), Vatreni vulkan (Slika 18), Zmajevo oko u špilji (Slika 19), Tri vuka i Mišolovac (Slika 20), Sibirski samojed uz ognjište (Slika 21)

Slika 16, Mišolovac s bijelim krznom

Slika 17, Jankina baka medvjedica u vodi

Slika 18, Vatrene vulkan

Slika 19, Zmajevo oko u špilji

Slika 20, Tri vuka i Mišolovac

Slika 21, Sibirski samojed uz ognjište

6. ZAKLJUČAK

Nakon svega, ovaj cijeli pisani dio rada gledam kao na dnevnik zabilješki o procesu rada na knjizi koja je definitivno bila velik zalogaj za mene, ali uspjela sam se izboriti s njom. Svakom novom skicom i na poslijetku finalnom ilustracijom zapravo sam samu sebe više upoznala. Neki moji skriveni dijelovi ličnosti su isplivali na površinu i u početku me blokirali i činili nesigurnom, što sam uspjela nadvladati osobnom ustrajnošću. Sve što sam ostvarila u pogledu vlastitog rada tijekom studija općenito i uključujući ovaj projekt, smatram svojim trenutnim maksimumom, a kako bi taj maksimum bio sve veći, nastavljat ću svakim sljedećim radovima smanjivati svoje nedostatke, proširiti svoje znanje i pokušat opstati dugo u svijetu ilustracije gradeći sebe kao osobu i ilustratoricu što bolje mogu, barem jednu stepenicu gore svaki put, taj posao ionako nikada ne prestaje.

7. POPIS LITERATURE

1. Javor, R. (1997.), *Dječja knjiga u Hrvatskoj danas: teme i problemi: zbornik*, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba
2. Javor, R. (2000.), *Kakva je knjiga slikovnica: zbornik*, Zagreb, Knjižnice grada Zagreba
3. Male, A. (2007.), *Illustration: a Theoretical & Contextual Perspective*, Switzerland, AVA Publishing SA
4. URL: Reading Zone <https://www.readingzone.com/authors/sophie-anderson/> (pristup:15.9.2023.)
5. URL: BLAGA&MISTERIJE <https://blagamisterije.com/bezbrojne-predaje-spominju-babu-jagu-hirovitu-staricu-koja-vreba-iz-sume-osvetoljubiva-zla-i-sebicna-ponekad-ipak-pomogne/17791/> (pristup:15.9.2023.)
6. URL: skdeco <https://skdeco.ru/en/sypuchie-materialy/maslenica-istoriya-i-tradicii-prazdnovaniya-na-rusi.html> (pristup:15.9.2023.)

8. POPIS SLIKOVNIH MATERIJALA

1. Slika 1, Mišolovac (autorski rad)
2. Slika 2, Zimovka (autorski rad)
3. Slika 3, Slamnata lutka (autorski rad)
4. Slika 4, Jurij (autorski rad)
5. Slika 5, Vuk Ivan pred čoporom vukova (autorski rad)
6. Slika 6, Blakiston, ribarska sova (autorski rad)
7. Slika 7, Janka s Mišolovcem (autorski rad)
8. Slika 8, Kuća na kokošnjim nogama (autorski rad)
9. Slika 9, Jankina družina (autorski rad)
10. Slika 10, Tri glave zmaja Zmeja (autorski rad)
11. Slika 11, Djevojka Janka s medvjedićim nogama (autorski rad)
12. Slika 12, Patka (autorski rad)
13. Slika 13, Zec (autorski rad)
14. Slika 14, Okvir bajke *Kletva Velike Lipe* (autorski rad)
15. Slika 15, Okvir bajke *Ples Carice Medvjedice* (autorski rad)
16. Slika 16, Mišolovac s bijelim krznom (autorski rad)
17. Slika 17, Jankina baka medvjedica u vodi (autorski rad)
18. Slika 18, Vatreći vulkan (autorski rad)
19. Slika 19, Zmajevo oko u špilji (autorski rad)
20. Slika 20, Tri vuka i Mišolovac (autorski rad)
21. Slika 21, Sibirski samojed uz ognjšte (autorski rad)